

blog George Lawson

29 april 2011

George Lawson over het advies van de Raad voor Cultuur

Behoedzaam en behoudend maar op onderdelen toch ook weer verrassend gedurfd. Zo zou je het bezuinigingsadvies voor de podiumkunsten van de Raad voor Cultuur kort kunnen typeren.

Een advies waarin de Raad in grote lijnen vasthoudt aan de bestaande culturele basisinfrastructuur (BIS) zoals die nog maar drie jaar geleden op advies van de Raad zelf in het leven is geroepen. Maar dan wel een versie die intussen een paar maten gekrompen is. Want de enorme bezuiniging van ruim een kwart van het cultuurbudget wordt bereikt door er bij alle afzonderlijke sectoren en geografische regio's een ongeveer gelijke hoeveelheid lucht uit te laten lopen. Over de hele linie spreken we dan over een dramatische volumevermindering van ruim dertig procent. Die vermindering wordt vaak bereikt door het vaststellen van normbedragen wat voor de meeste instellingen neerkomt op een buitenmodel kaasschaaf. De oproep van de Staatssecretaris tot scherpe keuzes lijkt de Raad dus goeddeels naast zich neergelegd te hebben. Ik zeg nadrukkelijk 'lijkt' want het advies is inhoudelijk niet makkelijk te doorgronden en wat budgetten betreft een zoekplaatje. Er worden in theater, dans en muziek onder de titel 'voorziening' allerlei nieuwe samenwerkingsconstructies geïntroduceerd waarvan in het vage blijft of dat uiteindelijk tot een organisatie moet leiden en wie van beide overheden daarin de belangrijkste stem gaat krijgen. Kortom vragen genoeg. Een belangrijke vraag is natuurlijk wat deze consoliderende strategie betekent voor de groei en bloei van het meer beweeglijke deel van de podiumkunsten dat geen vast deel uitmaakt van de culturele basisinfrastructuur en ondersteund wordt door het Fonds Podiumkunsten.

BIS en Fonds gesubsidieerd gemiddeld gelijke vermindering

Afgaand op het voor het Fonds Podiumkunsten genoteerde budget van 54 miljoen lijkt het alsof het huidige fondsgesubsidieerde landschap er goed van afkomt. Maar dat is slechts schijn. Afhankelijk van hoe je rekent is bijna een derde van dit bedrag bestemd voor verplichte nieuwe taken en instellingen die straks niet langer deel uitmaken van de BIS en waarop, gezien de budgetten die daarvoor nu beschikbaar zijn nog heel stevig door het Fonds zal moeten worden bezuinigd. Wanneer we daarvan abstraheren en alleen kijken naar de mogelijkheden voor de huidige meerjarige fondsinstellingen leert een snelle analyse van de overigens niet makkelijk te doorgronden cijfers dat deze gemiddeld genomen eenzelfde volumevermindering lijken te ondergaan als de BIS-instellingen (dertig procent). Datzelfde geldt voor alle overige subsidieregelingen bij het Fonds waarop met eenzelfde percentage bezuinigd wordt. Let wel het gaat om een gemiddelde. De werkelijke percentages in de verschillende sectoren kunnen onderling nog behoorlijk verschillen.

Theater opvallend negatieve uitschieter

Een opvallend negatieve uitschieter is bijvoorbeeld de sector theater. De Raad kiest er ondanks de bezuinigingen voor om alle acht bestaande 'toneelvoorzieningen' in de BIS te handhaven en hier en daar zelfs te versterken. Het lijkt erop dat daardoor het budget voor de Fonds gesubsidieerde gezelschappen bijna wordt gehalveerd en de bezuiniging twee keer hoger uitvalt dan in de BIS. De Raad spreekt over een bewuste keuze om het overaanbod tegen te gaan. Dat lijkt een niet erg plausibele redenering want de cijfers wijzen uit dat de fondsgeselschappen die grotendeels actief zijn in de kleine zaal een even groot publiek bereiken als de stads- en regiogezelschappen in de grote zaal. De fondsgeselschappen zijn bovendien opvallend veel vaker op de belangrijke internationale podia terug te vinden en ook nog eens kampioen in het spreiden van voorstellingen over het land. De Raad waarschuwt dat de spreiding onder zijn advies zal teruglopen. De Raad had ook andere keuzes kunnen maken. In Engeland bijvoorbeeld hebben de enorme bezuinigingen geleid tot een bewuste keuze voor het versterken van rondreizende gezelschappen en instellingen die in heel Engeland opereren. Davies (directeur Arts Council England) zegt daarover in het NRC (27 april 2011): "We geloven dat het de beste manier is om te verzekeren dat kunstinstellingen gebieden en publiek bereiken die anders geen of nauwelijks toegang zouden hebben tot kwalitatief goede kunst."

Muziek, dans, muziektheater en festivals

Verrassend is dat de Raad zowel in de dans als in het muziektheater weer wel tot een aantal scherpe keuzes komt. In de dans worden drie BIS-gezelschappen geschrapt (Amsterdam, Groningen en Tilburg) en een deel van de jeugddans aan het Fonds toevertrouwd. In het muziektheater is in de BIS voorlopig alleen nog maar plaats voor de Nederlandse Opera. Wel moeten er in de visie van de Raad in Enschede en Maastricht twee middelgrote productiekernen blijven die mogelijk onder de hoede van het Fonds worden geplaatst. Dat laatste geldt ook voor op één na alle podiumkunsthuisfestivals en de postacademische- en productiehuis instellingen in de muzieksector. Wanneer we de voor nieuwe taken geoormerkte gelden buiten beschouwing laten, ligt de bezuiniging op de huidige meerjarige fondsinstellingen in de muziek, dans, muziektheater en festivals weer iets onder of op het gemiddelde van dertig procent.

Verbeteringen blijven noodzakelijk

Wat meer scherpe keuzes hadden het advies niet ontsierd. Maar de koers van de Raad is gezien de disproportionele en verwoestende bezuinigingen ook weer niet helemaal onbegrijpelijk. Het lijkt erop alsof de Raad in afwachting van betere tijden in ieder geval de fundamenten van het cultuurgebouw zo veel mogelijk heeft

willen ontzien. En misschien, wie zal het zeggen, hoopt de Raad dat de politiek door de breed gedeelde pijn gedeeltelijk op zijn schreden terugkeert. Toch moet het ons niet verhinderen kritisch op ons zelf te blijven en verbeteringen aan te brengen waar ze noodzakelijk en urgent zijn. De Raad geeft daar zelf al een aantal aanzetten voor. Wat de toekomst van het Fonds betreft, blijft onze missie om het beter te maken in de podiumkunsten dan ook het uitgangspunt. Dat betekent onverminderd scherpe keuzes, een bredere kijk dan alleen artistieke kwaliteit en meer aandacht voor het cultureel ondernemerschap van zowel makers als podia om wat gemaakt wordt ook beter aan de man te brengen. Binnen enkele weken zullen we o.a. langs deze lijnen onze visie op het Raadsadvies aan de Staatssecretaris en politiek kenbaar maken.

blog George Lawson

2 mei 2011

Vervolgblog over het advies van de Raad voor Cultuur

In de blog van afgelopen vrijdag, kon u mijn eerste reactie op het advies van de Raad voor Cultuur lezen. Intussen verschenen al wat meer berichten in de weekendkranten over het advies. Ook hebben we het advies wat beter kunnen bestuderen. Stof genoeg voor een vervolgblog over dit onderwerp.

Druk op het Fonds Podiumkunsten neemt explosief toe

Nadere bestudering van het advies bevestigt het beeld dat de bezuiniging op het Fonds Podiumkunsten gemiddeld over de sectoren ongeveer gelijk oploopt met het totaal van de podiumkunsten, met een dramatisch negatieve uitschieter in de theatersector. De decentrale inzet van de Raad leidt er toe dat de stads- en regiogezelschappen in de BIS relatief worden ontzien ten koste van het budget voor de fondsgezelschappen. Dat budget wordt bijna gehalveerd. De normaal toch al forse overtekening van de fondsbudgetten stijgt door de bezuinigingen tot ongekende hoogte. Maar de druk wordt regelrecht explosief wanneer je daar het mogelijk beslag bij optelt van gezelschappen die uit de BIS vallen en op het Fonds zijn aangewezen. Een snelle berekening wijst uit dat het in de disciplines dans en theater gaat om een deels geormerkte extra druk van tegen de 10 miljoen euro (Friestalig toneel/ productiehuisen/ voormalige bisgezelschappen). De bovenproportionele bezuiniging op het theaterbudget van het Fonds vinden wij onjuist en onverdiend. De Raad spreekt over versplintering en overaanbod bij het Fonds. Maar de grote BIS gezelschappen bereikten in 2009 met ruim 21 miljoen euro rijkssubsidie samen ongeveer 460.000 bezoekers en de Fonds gesubsidieerd gezelschappen met 17 miljoen euro in totaal 511.000 bezoekers.

Decentralisatie?

De Volkskrant wijst als één van de hoofdpunten van het advies op een sterke decentralisatie van het podiumkunstenbestel. We vinden het nog niet terug in andere commentaren maar het pad dat de Raad qua bestuurlijke verhoudingen inslaat is inderdaad opmerkelijk. Zo rept de Raad over een "sterk decentrale invulling van het stelsel" en over een hiermee samenhangende "actualisering van de bestuurlijke verhoudingen", waarin de rollen van de betrokken subsidiërende partijen volgens de Raad "het sterkst zullen veranderen in de podiumkunsten". Ook het nieuwe onderscheid dat wordt gemaakt tussen "Landelijke instellingen" en "Regionale instellingen" is een teken aan de wand. Toch blijft het advies rijkelijk vaag over de vraag wat er dan precies in die rollen moet veranderen. Gaat het om een grotere gezamenlijkheid en gelijkwaardigheid tussen rijk en gemeenten in de keuze, voorwaarden en financiering van instellingen? Of wordt het bestuurlijk voortouw nu volledig bij de gemeenten gelegd? Bijvoorbeeld via de directeur van het "centrale podium", dat als een soort van kabinetsformateur allerlei instellingen tot een samenwerkingsverband en gemeenschappelijk plan moet bewegen. Daarmee komt het rijk al snel in een soort van toetsende rol. Ik hoop niet het laatste want dit pad leidt al snel tot volledige decentralisatie. En hoewel je het omgekeerde zou verwachten leert de ervaring dat de kunst met twee gelijkwaardige en verantwoordelijke overheden meestal beter af is dan met een. Voor het overige maken de voorgestane constellaties per sector een nogal bedachte en kunstmatige indruk en blijft onduidelijk welk probleem hier nu precies mee wordt opgelost.

Reacties

Kees Vlaardingerbroek vraagt zich in een reactie op mijn vorige blog af of we de kwaliteit nog wel goed genoeg in de gaten houden want daarmee staat of valt het toch in de kunst. Ik denk niet dat er een streep licht zit tussen wat hij denkt en hoe wij handelen. Wij zijn het wel (gedeeltelijk) met Ab Gietelink eens dat de verschillende criteria wat meer geobjectiveerd zouden kunnen worden, zodat die, gegeven het kwaliteitsoordeel ook meer van invloed zijn op de subsidieverlening. Geert Jan Hobijn vraagt naar de (richting van) de scherpe keuzes die ikzelf zou hebben gemaakt. Typisch een vraag die je als je er niet over gaat ook beter niet kunt beantwoorden. Maar het is duidelijk dat wij graag hadden gezien dat beide onderdelen van het theaterlandschap qua bezuinigingen een gelijke beweging hadden laten zien. Geert Overdam heeft gelijk. Ook de festivals krijgen het net als andere sectoren behoorlijk zwaar te verduren. Rob Kramer wijst terecht op de andere aanpak van de Raad in het muziektheater waarin wel keuzes worden gemaakt en over de verzuchting van Fons Dejong zeg ik natuurlijk niks.

Vervolg

Het is opvallend hoe gedetailleerd het advies zich uitlaat over het terrein van de fondsen. Dat is gedeeltelijk begrijpelijk omdat de Raad verondersteld wordt per sector het hele landschap te overzien. Dat neemt niet weg dat

de fondsen als geen ander expert zijn op de aan hun toevertrouwde terreinen en in de dagelijkse praktijk op hun terrein als belangrijkste beleidsadviseur van de staatssecretaris optreden. Wij zullen dan ook binnen een aantal weken de staatssecretaris laten weten hoe wij gelet op het advies de toekomst van het fondsgesubsidieerde landschap voor ons zien.

<http://www.fondspodiumkunsten.nl/actueel/blog>